

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AGUSTOS 1960

İÇİNDEKİLER

Bizde İlk Halkbilgisi Derneği Teşebbüsü	Hali B. YÖNETKEN
Eşme'nin Yeleğen Köyü Bilmeceleri	Şükrü ELÇİN
Oyun Zümre Adları	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Gaziantep'te İlbeyli Aşireti	Şakir Sabri YENER
"İssız Yuvalar — Konya Türküleri,,	Çahit ÖZTELLİ
Bayburtlu Celâlî'nin Şiirleri (V)	Hikmet DİZDAROĞLU
Halk Oyunlarımızın Zaferi	İhsan HİNÇER
Ballı Gelin Destanı	Gündüz ARTAN
Silifke Dolaylarında Yer Adları.	Kerim YUND
Çankırı'nın Ovacık İlçesi ve köylerinde Düğün	İsmet ERGÜN
Samsun'da Adlarla İlgili Gelenek ve Görenekler	Hasan TAHSİN
Elmalı'dan Masallar: Evran	Hüsnü YILDIZ
Bir Güzele (Şiir)	Cevher İhsan MİSKİOĞLU

Kürtlerin Menşei Konulu Konferans — IX. Türk Dil

Kurultayı

Bize Gelen Kitaplar

SAYI: 133

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEĞER ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

AGUSTOS 1960

İÇİNDEKİLER

Bizde İlk Halkbilgisi Derneği Teşebbüsü	Hamit B. YÖNEMKEN
Eğme'nin Yeleşen Köyü Bilmeceleri	Şükrü ELÇİN
Oyun Zümre Adları	Mahmut R. GAZİMİHAL
Gaziantep'te İlbeyli Aşireti	Şakir Sabri YERNEK
"İssiz Yuvalar — Konya Türküleri,	Caht ÖZTELLİ
Bayburtlu Celâl'in Şiirleri (V)	Hikmet BİZDAROĞLU
Halk Oyunlarımızın Zaferi	İhsan HİNÇEK
Balı Gelin Destanı	Günaltı ARTAN
Silifke Dolaylarında Yer Adları,	Korlar YUNU
Çankırı'nın Ovacık İlçesi ve köylerinde Düğün	İsmet KEGÜR
Samsun'da Adlarla İlgili Gelenek ve Görenekler	Hanan TANSİN
Elmalı'dan Masallar: Evran	Hüsnü YILDIZ
Bir Güzele (Şiir)	Cevher İhsan MİSİROĞLU
Kürtlerin Menşei Konulu Konferans — IX. Türk Dil Kurultayı	
Bize Gelen Kitaplar	

SAYI: 133

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEYİM ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

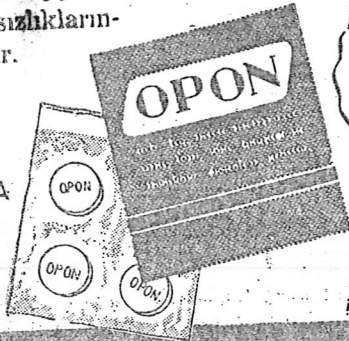

SOĞUK ALGINLIĞI

BAŞLANGICINDA **OPON** ALMAK FAYDALIDIR!

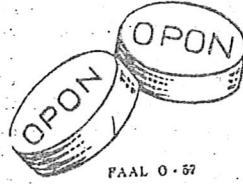
OPON baş, diş, adale, sinir, lumbago ağrılarını teskin eder. Bayanların muayyen zamanlardaki sancı ve rahatsızlıklarında faydalıdır.

BÜTÜN
AĞRILARA
KARŞI

OPON

günde 6 tablete kadar alınabilir

FAAL 0-57

Yıllık aboneliği: 6
altı aylık aboneliği: 3
Liradır.
Yurd dışı senelik abone
2 dolardır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Vakit Basımevi

Yazı İşlerini İdaare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

"TÜRK FOLKLOR (= HALBİLGİSİ) DERNEĞİ" NİN YAYIM ORGANIDIR.

12.3 Mart 1960

Sat: Rafet Köroğlu

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

2197

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 133

AĞUSTOS 1960

YIL: 12 — CİLT: 6

BİZDE İLK "HALK BİLGİSİ DERNEĞİ", TEŞEBBÜSÜ VE BİR TARİHİ BELGE

Yazan: Halil Bedi YÖNETKEN

Bundan 34 yıl önce, 1926 da İstanbul Üniversitesi profesörlerinden İsmail Hakkı, Güzel Sanatlar Akademisi müdürü Namık İsmail, İstanbul konservatuarı Müdürü Musa Süreyya, konservatuar öğretmenlerinden Cemal Reşit'ten mürekkep "Güzel Sanatlar Encümeni",nin bir kararıyla İstanbul konservatuarından alaturka müzik öğretimi kaldırılmış, mesele o zaman İstanbulda günün en önemli olayı haline almış, karar gazete sütunlarına aksedince "Yeni Ses.", adındaki gündelik gazete bir muharririni bazı müzisyenlerle mülakatlar yapmaya memur etmişti. Ben o tarihte İstanbulda Vefa Lisesi müzik öğretmeni bulunuyordum. Bu gazeteci arkadaş bir ara benim de fikrimi sordu, ben bu konudaki düşüncelerimi, eski bir müzik öğretmeni sıfatıyla ve sırf eğitim zaviyesinden bir makale halinde Yeni Ses gazetesine sundum. Bu yazımda ifadem arasında Anadolu halk müziğine ön safta yer vermiş, halk müziğinin yeni Türk müziğindeki önemini belirtmeye çalışmıştım. Yazıma karşılık verilmiş, karşılıklı münakaşalar bir hayli sürmüştü. Bu münakaşalar sonunda encümen üyelerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile tanışmak fırsatı hasıl oldu. Bir gün kendisini üniversitedeki odasında ziyarete gittim. Kendisiyle halk müziği ve

folklor konuları üzerinde bir hayli görüş-tükten sonra üstad bana "Gelin sizi, bu mevzuda sizin gibi düşünen biri ile tanıştırayım,, diyerek beni üniversite arkasında Süleymaniye camii meydanındaki medresede bulunan Etnoğrafya müzesinin müdürü doktor Mesaroş'la tanıştırdı. O gün ben millî Türk müziği anlayışımı, halk müziğine karşı olan inancımı bütün samimiyet ve heyecanımla Mesaroş'a anlattım. Kendisinin de aynı inançta olduğunu gördüm, o zaman, bu konuda aynı düşünceleri taşıyan insanlarla bir araya gelerek bir "Halk Bilgisi Derneği", kurmak ve Türk halk müziği ve oyunlarını toplamak hususunda harekete geçmek zamanının gelmiş ve geçmekte bulunmuş olduğunu söyleyince Mesaroş bu derneğin temelini o saat ve o dakikada atılmış olduğunu bildirerek elimi sıktı. İlk projeyi o gün orada beraberce yaptık, sonra derneğe üye aramaya ve kaydetmeğe başladık. Hilmi Ziya, Baha Şait, Hilmi Ziyanın o tarihte İstanbulda bir kışlada komutan bulunan emiştesi Hamdi bey — biz onun delâletiyle kışlada erler arasında ilk derleme ve incelemelerde bulunacaktık — Hamit Zübeyr, Halil Vedat ve daha başkaları bize katıldılar. Türkiyede ilk halk bilgisi derneği kuruluyordu, Mesaroş dernekte fonetik dersleri vermeye başla-

di, talimatname hazırlandı, derneğimize Gazi'nin fahri başkanlığını sağlamak amacıyla harekete geçtik, bu hususta delâletlerini rica etmek üzere Yusuf Akçoraoğlunu ziyarete gittik, daha evvel hazırladığımız, bir örneği aşağıda dercedilmiş olan yazıyı kendisine verdik ve yardımını rica ettik. Fakat teşebbüsümüzün sonu gelmedi ve gerçek bir sonuca varamadık. Ertesi yıl ben Avrupaya tahsile gittim, sonra bu derneği başka arkadaşlar Ankara'da kurdular.

Yurdumuzda ilk "Halk Bilgisi Derneği"ni kurma teşebbüsünün tarihi bir hatırası olan, Gazi'ye hitaben yazılmış olan bu mektubun kopyesini sunuyorum:

Reisi Cumhur Hazretleri,

İlmî teşebbüsümüzü himaye ve fahri reisliğini kabul buyurmalarınızı büyük münemizden istirham ve rica ederken başlıca su mülâhazalardan cesaret almaktayız.

"Halk Bilgisi"nin gayesi — her şeyden evvel geniş bir hakikat aşkıyla — memleketin henüz eserleri kaybolmamış olan âdât, şekli-maîset, itikadât, kıyafet, oyun ve nağmelerini toplamak, tasnif ve tetkik etmek ve bunlardan ilmî neticeler çıkarmaktır. Ancak böyle bir teşebbüsten elde edilecek netâyet — bir çok noktai nazarlardan — devletin siyasetinde ve millî medeniyetin inkişafında vasıta ve rehber olabilecek mahiyettedir.

Evvelâ, Zâta sâmilere için muhtacı izah değildirdi ki, bir memleketin nüfusunun menşei, irki ve lisanî hususiyetleri ne derecede tettebbü' edilirse, devlet idaresinde o kadar emin bir vasıta kazanılmış olur. Aynı suretle, mahalli âdât ve itikatların hakkıyla tetkiki de, ricalı devlete müfîd olacak neticeler verir. Büyük garp milletleri, bir memlekete gönderecekleri memura, evvel emirde o mahalle ait yazılmış bütün etnografik ve etnolojik âsârı vermektedirler.

Sâniyen — Muasır millî medeniyetler tarihini iştad edebilir ki, "Halk Bilgisi", hem dâima büyük edebiyat ve musiki hareketlerine, millî şuurun en yüksek eserlerine takaddüm etmiştir. Goete'yi yetiştiren, halk bilgisine dair esash hazırlıklarla, Herder'in lisanî tetkikleridir. Zamanımızın millî musikileri mahalli nağmelerin toplanmasından

doğmuştur. Rus, Macar, Leh, Fin... milletlerin tarihi, yalnız edebiyat ve musikide değil, manevî medeniyetlerin her sahasında halk bilgisine dair tettebbularını büyük bir mevkii olduğunu da bize göstermektedir.

Sâlisen — Halk bilgisinin diğer bir lüzumu düşmanlarımız tarafından tamamen tahrif ve aleyhimize tefsir edilerek Avrupa'lılara karşı bir propaganda âleti gibi kullanılan neşriyatı red ve cerhede bilmek içindir. Bu kabil neşriyat garbin bazı ilmî mahafilinde bile hüsnü kabule mazhar olmuştu, çünkü bu sahada da tetkik edilmiş müsbet bir şey yoktu. Yanlış kanaatleri izâle edebilecek, ancak kendi mesâlinizdir, zannındayız. Reisicumhur Hazretlerine şu ciheti de arz etmeye ictisar ediyoruz ki; millî hatıratı idrak etmiş olan her memlekette, vâsi mi kyasta vücade getirilen halk bilgisi teşkilâtı hususunda, memleketimiz, diyebiliriz ki geç bile kalmıştır. Devletler idaresinin halk denilen vâsi kitlenin şuuruna asla ehemmiyet vermeyen münferis saltanatlar devrinde, hiç bir noktai nazardan — hatta istismari için bile — halkı öğrenmek ihtiyacı hissedilmiş değildi. Millî medeniyetin esaslarından olan böyle bir ihtiyacın duyulması için memleketin bizzat ruhunda bir inkılâp, zihniyetinde bir tebeddül olması lâzımdı. Bu inkılâbı siz yaptınız. İşte onun için büyük Gazi, bu teşebbüste de bize rehber ve pîşvâ olmanızı zâtî riyasetpenahilerinden rica ve istirham ediyoruz.

Türkiye Halk Bilgisi faal heyeti namına: Lisaniyat Doktoru Safiye Sami, Doktor Mesaroz, Maarif Müfettişi Sami, Hamid Zübeyr, Hilmi Ziya, Halil Bedi.

İşbu lâyiha 1 Temmuz 1927 tarihinde tanzim ve Reisicumhur hazretlerine takdim kılınmak üzere Yusuf Akçoraoğlu'na verilmişti.

DERGİMİZ 12 YAŞINDA

Dergimiz bu sayısıyla 12. yaşına girmiştir. Geçmiş yıllara ve yeni abone yıllarına ait ebone bedelini göndermeyen okuyucularımızın hesaplarını bir an evvel lütfetmelerini rica ederiz.

Derlemeler :

ESME'NİN YELEĞEN KÖYÜ BİLMECELERİ (*)

Yazan: Şükri ELÇİN

1. Akça çıkı içinde sarı altın: *Yumurta*
2. Beyaz tosunun başı ip tutmaz: *Yumurta*
3. Küçükük kuyum iki türlü suyum: *Yumurta*
4. Ufacık mermer taşı, içinde bekler aş; pişirsen aş olur, pişirmezsen kuş olur: *Yumurta*
5. Dağdan gelir dak gibi, Kolları var budak gibi Eğilir bir su içer Bağırır oğlak gibi: *Kağın*
6. Gal gal gaz gelir: *(Kağın)*, Gaglıkısı tez gelir: *(Kağının sesi)*, Ayağı nallı, boğazı kılı *(Öküz)*: *Kağın*.
7. Gece gökte bir kandil, haydi bunu bil: *Ay*
8. Sayılmaz koyunun içinde bir koçum var: *Ay*
9. Dolu nedir, boş nedir; yalan nedir, hiç nedir; onbeşinde kocayıpta otuzunda gencelen nedir: *Ay*
10. Biri Allah kafam der: *Direk* Biri vay belim der: *Döver*. Biri de ben üstüne beyim der: *Burgu taşı*.
11. Çıktım gittim tepeye, yular koydum sıpaya: *Burgu*
12. Sarı öküzüm sarkıp durur, düşerim diye korkup durur: *Armut*
13. Altı mermer, üstü mermer, içinde dahl gelin oynar: *Dil*
14. Alçacık tepe, çingilli küpe: *Burçak*
15. Bin yelekli, bir direkli: *Manar*
16. Sarı öküzüm yattığı yerden kalkmaz; kara öküzüm gitti gelmez: *Ateş Duman*
17. Bin çubuk yüz aşağı: *Beygir kuyruğu*
18. Annacdan baktım dağ gibi, yanına vardım kav gibi: *Davul*
19. Annacdan baktım emir semir, yanına vardım halka demir: *Kuyru kabağı*
20. Ağzına kılığına bakmadan kadifeden don giyer: *Kestane*
21. Yer çatlar, gök çatlar; iki tay bir arada ot otlar: *Değirmen*
22. Taşdandır demirdendir, Yediği hamurdandır, Dünyaları doyurur, Kendi doymaz nedendir: *Değirmen*
23. Altı tahta, üstü tahta, içinde garip Salta: *Kaplumbağa*
24. Sürsem yola gitmez, satsam para etmez: *Kaplumbağa*
25. Allah yapar yapısını, demir açar karpısını: *Karpuz*
26. Akla karayı karıştırdım, duvara soka koydum: *Göz*
27. Hanım uyandı cama dayandı, cam kırıldı, kana boyandı: *Nar*
28. Çarşıdan aldım bir tane, içinden çıktı bin tane: *Nar*
29. Çam ağacını oyarlar, İçine şin şin koyarlar, Ağlama yavrum ağlama, Kulağımı burarlar: *Bağlama*
30. Yer altında babamın büyüğü: *Prasa*
31. Burdan attım kılınca, felekte oynar bir ucu: *Yıldırım*
32. Kül içinde çiçeği: *İlâkemen (Kandil)*
33. Dağdan gelir, taştan gelir; ağzı köpüklü arslan gelir: *Çay*
34. Enliliği yorgan gibi uzunluğu urgan gibi: *Çay*
35. Mermer olur, mer Allahtan olur; Varma merin yanına, Üstün başın kan olur: *Böğürtlen*
36. Kara koyun meler gider, dağı taşı deler gider: *Tren*
37. El kadar yonga, dağdan domuz indirir: *Tarak*
38. Bir tokmağım var yedi delikli: *Baş*
39. Fili fili kuş dili: *Susam*
40. Hacı Ellez'in katırı ne sarsam götürür: *Tren*
41. Çim çim çiçek, çim boylu çiçek; ebece kokulu karanfil çiçek: *Haşhaş çiçeği*
42. Uzun uzun urganlar, dilinde çığır ganlar: *Bitrak*
43. Ağzımı yüzümü kavırdım. Türkmen dağından aşırım: *Çarık*
44. Alçacıktan seki verdim, yüzelliye dö küverdim: *Bezdirme ekmeği*
45. Bir şeyim vardır yemyeşil, hiç yaprağı yoktur: *Kudra*
46. Sim sim çiçek, sim boylu çiçek; uzamış gitmiş, dam boylu çiçek: *Çavdar*
47. Tek dedim, met dedim, kapı dibine yat dedim: *Süpürge*
48. El kadar bezdirme dünyayı kızdırır:

Güneş

49. Helemez melez, ocak başına gelemez: *Yağ*
50. İncecik fidan, dünyayı yudan: *İğne*
51. Alaca yılan, selviye dolan; vallahi yalan, billahi yalan: *Merkep kolanı*
52. Mini mini minnesi, Kadılar düğmesi, Bunu bilen bileşi, Bilmeyen yedi kız veresi: *Kiraz*
53. Öte takır, beri takır; öldü kaldı ko ca Bekir: *Beşik*
54. Kat kat katmar değil, kırmızı elna değil: *Soğan*
55. Çengel aşağı, çengel yukarı, bin çengele çık yukarı: *Örümcek*
56. Kat kat döşek, bunu bilmeyen eşek: *Lahana*
57. Dam ardından keçi geçer sayın bakkın kaçı geçer: *Karga*
58. Yer dibinde boyalı değnek: *Havuş*
59. Çıtır çıtır zınar yaprağı, içinde azrail toprağı: *Kına*
60. Yükükte halı içinde Muhammet Ali: *Kitap*
61. Kavakta kavlayan, söğütte söyleyen: *Yılan - Kuş*
62. Bir sandığım var dört dilim ekme alır: *Ceviz*
63. Bir dağım var, bir tarafına dolu, bir tarafına kar yağar: *Pamuk çıkarıcı*
64. Çekmemi çektim, yaymamı yaydım: *Kapı*
65. Altı manda üstü keçi, bir hoca minareye çıktı gitti: *Pabuç*
66. İstanbulda yemek pişti, kokusu buraya düştü: *Telgraf*
67. Eyden eve iri kız: *Yağ*
68. Anası yayman kadın (yağ), Oğlu deli Süleyman (Sirke), Kızı derlere derman (Pekmez): *Yağ, Sirke, Pekmez*
69. Mermer ayaklı mendil kulaklı, parburcu ayaklı: *Tavşan*
70. Annaçta iki dalm, ortasında bir gü-lüm: *Ateş*
71. Dışı deri gibi, içi un gibi, daha içi odun gibi: *İğde*
72. Hocalar okuyamaz, çuhalar dokuyamaz: *Örümcek*
73. Yer altında yağlı kayış: *Yılan*
74. Çarşıdan alınmaz, mendile konulmaz, tadına doyulmaz: *Uyku*
75. Ben gelirim, o kalır: *İz*

(*) *Bayan Müşerref Yazır'dan derlenmiştir.*

KÜRTLERİN MENŞEI KONULU KONFERANS

Şimdi Sakarya ilimizde Arifiye Öğretmen Okulu Tarih-Öğretmen olup, Ankara Üniversitesinde tarih doktora yapmakta olan M. Fahrettin Kırzioğlu, 13 Temmuz 1960 Çarşamba günü saat 17.30 da Ankara Türk Ocağı'nda "Kürtlerin Menşei" adlı ilmi bir konferans vermiştir. 1941 yılında "Ülkü", gerisinde "Dede - Korkut Kitabı",nda geçen yer adlarını izah eden makaleyi yazdığından beri bu uğurda çalışan Kırzioğlu, 1, 22 Mayıs ve 14 Haziran 1946 tarihli "Tasvir", gazetesinde "Kurmanç Kürtlerinin Aslı", adlı üç makale yayınlamış; konferans olarak da bu konuyu: 23 Mayıs 1951 de Diyarbakır Öğretmen Okulunda, 26 Mayıs 1951 de Diyarbakır Öğretmenler Lokalinde, 29 Mayıs 1952 de Ergani/Dicle Köy Enstitüsünde, 1952 Temmuzunda İstanbul - Eminönü Halkevinde ve 6 Şubat 1960 da dahi Muştâ Sümer Sine-masında olmak üzere beş defa serbest münakaşalı toplantılarda anlatıp, Kürtlerin SAKA (İskit) Türklerinin KARDUK (Karluk) ve ilbeylerinin de Arsakh (Part) diye de anılan ESKİ - OĞUZ - LARın ÜÇOK kolundan ve BOĞDUZ (Bokhtan/Bokhti) boyundan geldiğini, tarih ile Oğuznameler ve benzeri millî destanlar ile "Şerefnâme"deki delillere göre isbat etmiştir. Öteki 5 konferansında olduğu gibi: Tarih, Antropoloji, Etnoloji, Sosyoloji, Etnografya, Folklor Dil olmak üzere yedi yönden konuyu işleyip anlatan Kırzioğlu, altıncı konferans olarak Türk Ocağı'nda verdiği geniş ve delilli izahlar ile, meseleyi pek açık ve keskin şekilde ortaya koyup, Kürtlerin soykökünün Türklüğünü isbat etmiştir. Kırzioğlu'nun bu konferansının delilleri, tarih ve bu gibi konulardaki öteki ilim metodlarına göre bibliyografyasıyla 1952 de İstanbul'da basılan "Dede - Korkut Oğuznameleri" I. Kitap; Kars Tarihi, I. cilt adlı kitaplarında gösterilmiştir.

OYUN ZÜMRE ADLARI

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Dansın iç Asyaya Küçük Asyadan gitmişliğine dair bir ilköğretim Yunan rivayeti, umumiyetle dansın menşei hakkında ilimce öne sürülmüş faraziyelere nisbetle ister istemez pek çocukça düşmüştür.

Makedonyalı Büyük İskender'in ordusu İndus suyuuna dayandığı zaman Hintli ayinlerini Grek ayinleriyle andırışlı bularak bunların Küçük Asyadan gelmeliği inancına kapıldılar! Meselâ Antioklus'un Hindistan elçisi Megastene kendi hatıralarında kuzey Hind topraklarında iki mezhep bulunduğunu, biri dağlılarca benimsenmiş Dionizos çığırı, öbürü yüzdekilerin bağlı kaldığı Herkül yolu olduğunu yazmıştır! Arrianus da hindlilerin İskender'i Hydaspe suyu yakasında barbar muskileriyle karşılaşıp ağırladıklarını anlatırken: "Bunlar, istisnasız olarak musiki heveskârlarıdır; Baküs ile arkadaşları, bakanâlleri Hind top-raklarına götürdükleri çağdan beri, raksı aşkla benimsediler.", diyor. (Expéd. Alex., VI, 3. 10; éd. Didot, p. 151). — Megastene, "Dionyzos Hindlilere ziller ve dümbelekler çalarak öbür ilâhları kutlamayı bizzat öğretti; Yunanlıların kordax dediği, hicivci raksı da öğretti, diyor! (Bu dans, şüphesiz surette, icadı hindlilerce Siva'ya atfolunan tândava'dır. — (M. — ç. IV, 13, 252, 263, v.b.); Arrianus, İndica, VII).

Strabon ise, "Bütün Asyayı Hind ülkesine kadar Dionyzos'un kutsallık sahası veya top-rakları yapan şairler, musikiye bilâkis Asya'da bir menşei gösterirler diyor. (Coğrafya, X, III, 17). Antik Yunan medeniyetinde dans İonyâ ve Pontus'ta özenlikle gün görmüştü diyorlar. Baktüs'ün Hindistana olan efsanevi geziden dönüşünü temsil eden, gösteri pek övülmüştür: bu bir cin ve peri dansıymış. Faunlar, Satirler, Titanlar, Kori-bantlar biçiminde kılık değiştirmiş halde memleketin en ünlü kişileri bu gösterilere katılıyorlardı. Dans, seyirliktekilere öylesine bir ilgi aşıyordu ki, bütün bir günü temasının haz ve huzuru içinde geçirmeden edemiyorlardı, deniliyor. — Asya sıra oyun-

ları hakkında tarihattaki en eski müşahede de şudur: Arrianus, "hindliler fillerin çevresinde halka kurup çergelenerek davul ve ziller çala çala onları yumuşatmaya bakarlardı, diyor.

Üstteki fıkraların müşahede ve tarifler olarak şüphesiz ki tarih değerleri vardır. Fakat, paganizm zihniyetinin eseri olarak Asya danslarının menşei ağz birliğiyle Yunanlılığa bağlayışları, fillerin menşei Makedonyada aramaya benzemişti! Aşağılık duygusuna düşmedikleri için değil, mitolojinin esiri durumunda yaşadıklarından dolayı Yunan tanrılarının yer yüzündeki telkin-ciliği inancı içinde konuşmuşlardı. Asya danslarının ana beşiği doğrudan doğruya Asyadır. Gerçi Yunanlılar oralarda meselâ Kandahar Greko - Budik Sanatı gibi bir miktar kültür izi bıraktılsa da, bunun yer ve zamanı mahdut kalarak yerliliğe karışıp gitti. Esasen metinlerden de asyallıların daima raksettikleri mânası çıkıyor.

Şimdi başka bir sonraki itikâf safhasına geçiyoruz: Saz ve sesi oyunuyla birlikte lekiyattan sayan İslâmiyet çağında bu zihniyet oyunlar göreneğini işlerle hristiyanlık geleneğine ircaa, hele müslüman erkeğine onu, büsbütün yakıştırmamıza bakıyordu. Hristiyan dışilerin eğlencesi gibi göstermeye çalışıyorlardı. Ne gariptir ki kiliseler de oyuna daima kapalı kaldı. Oyunu bizde tarikatlar ile halk diri tuttu, oyun aşkı kazandı.

Sıra oyunlarımız hristiyanlığa mal edilirken "hora tépmek," türkçesindeki Hora sözünün de yunanca (Horus ile bir tutulması unutulmadı. Halbuki, söylemiştik: bizdeki Hora türkçe Horan adından kısalmadır. Hor, Horo, Horu kısaltmaları da vardır, bozulmalardır. Bu, kara (=siyah) kelime-mizim Çuvaş türkçesinde "hora,, biçiminde bozulmuş bulunmasına benzer!

Romencedeki Hora saat anlamı lâtince kelimedir. Romanyalı "hora lunga,, dediği zaman hora oyununun dışına çıkar, dans

GAZİANTEP'TE İLBEYLİ AŞİRETİ

Yazan: Şakir Sabri YENER

İlbeylî aşireti, Gaziantep'e Sivastan gelmiştir. Türkmenlerle Barak aşireti de bunlarla berabermiş. Hepsî seksen bin kişiyi geçiyormuş. İlbeylîlerin Sivastan Gaziantep'e göçmeleri, Türkmenler ve Baraklarla birlikte Sivas çevresinde çapulculuk yaparak padişahı hiddetlendirmelerinden ileri gelmiş. İlbeylîlerin, Türkmenlerin, Barakların Gaziantep çevresinde yerleştirilmelerine Kadioğlu Yusuf paşa memur edilmiş. Yusuf Paşa, şimdi İlbeylîlerin, Türkmenlerin, Barakların oturdukları yerlerdeki Arapları, Fırat nehri üzerinde Yusuf Paşa kışlası denilen yere kadar koğmuş. Bura-daki Arap aşiretleri Beni Sait kabilesi imiş. Araplar koğulduktan sonra buralara İlbeylîler, Türkmenler, Baraklar yerleştirilmiş. İlbeylîler Sivastan gelirlerken, Taflı, Şavlı, Karataşlı, Tırklı, Perenli, Çördüklü, Firizliler İlbeylî ağalarından ve Firizli oymağın-

ritmine aykırı, yani usulsüz uzun havayı kasteder.

Rıza Tefvîk merhum çok dil bildiği halde hora kelimesinin birden fazla oluşuna değerli ve bizde ilk folklor yazısı olan Rakıs makalesinde dikkat etmek lüzumunu bile hissetmemiştir. (118. sayımızda Cahit Öztelli'nin ilk oyun araştırmamız yazısına bakınız).

Rumca Horus ve lâtince Horea ile bir sınımlanmak felâketine uğrayan hora kısaltmasını bu ithamdan kurtarmaya artık imkân kalmamıştır. Allahtan ki fazla yaygın değildir memleketimizde. Yine Allahtan olacak ki: Horon, Halay, Bar gibi oyun zümre adlarımız osmanlı kamuslarına hiç alınmamışlardı ; yoksa, aynı zihniyet onlara da birer kulp takarak başka dillere mal etmekte gecikmezdi, bu tehlike çabuk önlenmiştir.

Türkçe kemeñçe ve farsça kemañçe kelimelerinin tesadüfen iç içe düşmeleri ile türkçe hora ve romence hora sözlerinin oyunda birleşmeleri emsâl olaylardır. Garip şey ama, bu böyledir. Dikkatli olalım.

dan ağaların kumandası altında imişler. Gavurelli, Torun, Hacıfaklı oymakları ise ağaların kumandasını tanımıyorlarmış.

İlbeylîlerin hepsi ziraatle uğraşır. Bunlar çadır hayatından vazgeçmişlerdir, kazançları orta derecededir. Sahip oldukları topraklarda buğday, arpa, mercimek, nohut ve sebze yetiştirirler. İlbeylîler koyunculuğa da ehemmiyet verirler. Her evin en az yirmi beş - otuz koyunu, on - onbeş keçisi vardır. İlbeylîler atı çok severler, ata binmekte, silâh kullanmakta başarı gösterirler. İlbeylîlerin besledikleri atların hepsi soyu belli atlardır, soyu belli olmayan atları bu aşiret hiç tutmaz. İlbeylîler, Türkmenler, Baraklar, Suriye sınırının âdetâ bekçisidirler. Çünkü geçmişte Araplarla çatışmışlar ve onları sindirmişlerdir.

Herhangi bir kimse, İlbeylîlerden birini öldürecek olursa İlbeylîler katilin aşiretinden kan ister. Şayet kan verilmezse İlbeylîler, öteki aşiretten katili, yahut katilin yakınlarından birini veyahut tesadüf ettikleri herhangi bir kimseyi öldürürler. Bu durumun önüne geçmek için katil, kendi aşiret beyine başvurur, suçunu itiraf eder ve bu kandan yakasının kurtarılmasını diler. Aşiret beyi de hemen İlbeylîlere başvurur. Öldürülen ölenin aşiret beyleri üçüncü bir aşiret içinde toplanarak kan keserler, yani öldürülen kimsenin aşiretine verilecek paranın miktarını tayin ederler. Bu paranın miktarı ölenin şahsiyetine göre değişir.

Aşiret beyleri arasında kararlaştırılan kan bedeli öldürenin aşiretinden toplanır. Beyin adamları aşireti gezer, para alınıp toptan öldürülen kimsenin aşiret beyine gönderilir. Öldürülen kimsenin aşiret beyi gelen parayı üçe ayırır, bir kısmını öldürülen adamın ailesine, bir kısmını yakınlarına verirler, üçüncü kısmını da aşirete dağıtır.

İlbeylîlerin büyük saydıkları kimselerden birisi öldürülürse, öldürenin aşiretinden değer itibarıyla ölenle bir tutulan birisi öldürülür. Bu bahiste kan bedeli istemezler, muhakkak kanı kanla yıkarlar. Ancak il-

ISSIZ YUVALAR (KONYA TÜRKÜLERİ)

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Konya, Selçuk, daha sonra Oguz boylarının folklorunu koynunda saklayan önemli bir ildir. Üç yıl görev aldığım bu bilim ve sanat diyarında Türk folklorunun her konusunda en ince meselelere kadar hepsinin yaşamakta olduğunu görmüştüm. Yüzlerce yılın geleneklerini, dilimizin çeşitli meselelerini saklayan bu diyar folklorcular için paha biçilmez bir yerdir.

Konya'da bulunduğum sırada, yukarıdaki gerçeği daha yakından tanıdım. Bunun için, yerli folklorcuların çalışmalarının gerekli olduğuna inandım. Öğrencilerim arasında meraklı olanlarla ilgilendim. Onlara işin önemini kavratmaya, bunun bir yurt hizmeti olduğunu aşılarmaya çalıştım. Sık sık konuşmalar yaparak yeni yeni istekler bulmaya çalıştım. Bazıları hemen işe koyuldular. Bazıları da hiç olmazsa işin ciddiliğini ve önemini kavramış oldular. Bu gençler arasında en çok çalışan Seyit Küçükbezirci oldu. Şehri ve köyleri taramaya koyuldu. Kısa zamanda küçümsenmeyecek derlemeler yaptı. Bu çalışmalar sonunda ilk eser olarak bu yıl Konya türkülerini yayımladı.

"ISSIZ YUVALAR — KONYA TÜRKÜLERİ" adını taşıyan kitabında Küçükbezirci, güzel bir önsözden sonra, hikâyelerinin de verecek elli dört türk almış. Konya türkülerinin bu sayıdan ibaret olmadığı muhakkaktır. Fakat, ilk ağızda bu kadarı ele alınmış. Bu türkülerin bir kısmı yurdun her yanında sövlenenlerdendir. Fakat, içlerinde şimdiye değin başka bir yerde raslamadıklarımız da var. Bunlar, yalnız türküler bakımından değil, folklorun başka yönleri bakımından da önem taşıyorlar. Meselâ, Atlar türküsünde (s. 56) değişik donlarda atların konuşturulması hem ilk olarak yayınlanıyor, hem de at folkloru bakımından başka başka favdalar sağlıyor. Yine "Konur - Daylak" türküsünde (63) geçen "Konur - Gonur" sözü Dede Korkut'ta sık sık geçer. Dil Kurumunun "Anadolu ağızlarından Derlemeler" sözlüğünde bu söz derlenmemiştir. Aynı türküdeki "daylak" sözü de Derleme Dergisinde yok. Demek ki bu söz de eski metinlerde geçmiyor. Görülüyor ki, beylîlerin büyük saydıkları bir kimse savaşta öldürülürse hiç bir şey yapmak lâzım gelmez. Burada kaydedilen savaş, aşiretler arasındaki döğüşme ve çarpışmalardır.

yalnız türküler değil, aynı zamanda Türk dili bakımından da eser değerlidir. Bunu bilen derleyici kitabın sonuna bir "sözlük" eklemiştir. Yalnız, bu sözlük bütün kelimeleri almamış. Bizim yukarıda verdiğimiz sözler de yok. Daha titiz olmalıydı.

Türküler üzerine yapılan açıklamalarda da gelenekler, değişik yaşayışlar ve tarih bakımından faydalı bilgiler de bulunmak mümkün. Türküler üzerinde çalışmak ve okuyarak zevk almak isteyenler için güzel bir kaynak olan "Issız Yuvalar" ı her meraklıya sağlık veririz. Genç folklorcunun daha sonra çıkacak eserlerinin daha olgun olacağına inanıyoruz. Kendisini bu değerli eserinden dolayı tebrik ederken yeni eserlerini bekleriz.

IX. DİL KURULTAYI

Geçen ayın 11 inde Ankara'da toplanan Dokuzuncu Dil kurultayı, yararlı çalışmalarda bulunduktan sonra 15 temmuz akşamı kapanmıştır.

Kurultay'da çalışma yapan komiteler günde iki defa toplanmış, tüzük değişikliği dışındaki bütün teklifler bir sonuca bağlanmıştır.

Bu arada, Kurultaylarda bilim çalışmalarına her dönemde yer ayrılması, daha fazla eser yayımlanması, Türk Dili dergisinde folklor konularına geniş yer verilmesi kabul edilmiştir.

Ayrıca Hikmet Turhan Dağhoğlu ile Hamit Zübeyr Koşay ve arkadaşlarının verdikleri bir takrirle 11 yıldanberi Türk Folkloru'na çıkardığı "Türk Folklor Araştırmaları" adlı dergile büyük yararlıklarda bulunan dergimizin sahibi ve yazı işleri müdürü İhsan Hınçer'e teşekkür olunması ve bu Kurultay kararının zabıtlara geçmesi teklif edilmiş, teklif, oybirliğiyle onaylanmıştır.

Türk Dil Kurumu'na üç yıllık yeni çalışma devresinde başarılar dileriz. TFA

BAYBURT'LU CELALİ'NİN ŞİRLERİ

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

— V —

— 14 —

Gonca fem açmadan bozuldu bağlar
Bu ne gülşan bu ne bahçe bu ne bar
Bülbüller çığırır çeşni kan ağlar
Bu ne sümbül bu ne lüle bu ne zâr
Mahmut (1) bugün ustasını değiştî
Bizden uğrun uğrun (2) bâdeier içti
Sefinesi hicran gölüne düştü
Bu ne yâran bu ne yoldaş bu ne yâr
Bana gam yutturdun Za't-ı ezelden
Aşkın içirildi çiktin tezelden
Daha ders okumaz nazm-ı gazelden
Bu ne namus bu ne gayret bu ne âr
Sundu CELÂLİ'ye bir zehr-i âbî
Bizde garip kaldı aşkın kitabı
Üç harf beş noktada gördü hesabı
Bu ne gelişi bu ne gidişi bu ne kâr

— 15 — (x)

Gelin allâme-i asrın toyuna (3)
Arza durum bugün divanımız var
Harir atlas hülle biçin boyuna
"Fetehna" (4) sırrına erenimiz var
Hazain sırrının sandığın (1) açın
Vâris-i enbiya fahr ü yücenin
Bir nesil-i melek mah hacı hocanın
Yoluna baş u can koyanımız var
Okudu elifi da'la yetirdi (5)
Bizi zenbur gibi bala yetirdi
Nice malsızları mala yetirdi
Lâ'î-i şarabından gümanımız (6) var

— 16 —

Ne de revnaklandı gamz-ı şikârin
Huzur dilemeye iddiam vardır
Şeriate tatbik edin kanunu
Yücedu pareler bed-duam vardır
Ene-l-Hak (7) sırrını aldım mürşitten
Nahnü Kasemna'dan (8) hem mücel
cilden(?)
Derya-yi ummandan bahri-i muhitten
İmtihan olmağa iddiam vardır
Demişsin CELÂLİ sevda ne gerek
Sinem Mecnun oldu Leylâ diyerek
İskeleğe kondu üç gemi sinek

(x) Bu koşmanın son dördüğü tesbit edilememiştir.

Beş ordu kondurur kel kafam vardır.

— 17 —

Beni götürdüler mekteb-i aşka
Dersin elifbadan alsın dediler
Mekteb-i irfanda gam alayında
İki mim bir ha'yı (9) bilsin dediler
Seher vakti matem çeksin ağlasın
Kendi negresiyle (10) bağrın dağlasın
Zevrak salsın yedi bahri zağlasın
Yine bu dergâha gelsin dediler
Her kimi görürse bir divan kursun
Aşık olanlarla dâvaya dursun
Zebansız nutk eden bir mim'den (11)
sorsun
Hem ismin CELÂLİ bulsun dediler.

(1) Mahmut için bk. : a) 4 numaralı koşma, not: 2. b) 6 numaralı koşma. Mahmut, Celâlî'den habersiz olarak Erzincan'a giderken Sipikor dağında tipiye tutulup boğuluyor. Bu koşma, Mahmut'un gidişini duyması üzerine söylenmiştir.

(2) Uğrun uğrun: Gizli gizli.

(3) Toy: Düğün.

(4) Fetehna: "Fethettik", âyetine işaret. Yâni mânevî sırları çözdük, yükseldik, demektir.

(5) Yetirmek: Yetiştirmek, ulaştırmak, kavuşturmak.

(6) Güman: Ümit.

(7) Ene-l-Hak: "Ben Tanrı'yım", "Tanrı'dan başka varlık yoktur.", anlamına gelen tasavvufî bir terimdir. Tasavvuffta, varlığını Tanrının varlığında yok edenlere, en yüce mertebeye ulaşanlara denir.

(8) Nahn ü Kasemna: Tanrı, insanları yaratmadan önce, onların alnyazılarını belli etmişti. Bu anlama gelen arapça söz, şairlerimizce çok kullanılmıştır.

(9) İki mim bir ha: Muhammed, Peygamberin adına telmih.

(10) Neşre: Neşter, cerrah bıçağı.

(11) Zebansız nutk eden bir mim: Peygamberin bir vasfına işaret.

BARDIZ'DA KILIMCILIK

Yazan: Kılıçarslan ŞENOL

Dokumacılık, yurdumuzda eski çağlardan beri bilinen, yapılan ve çok gelişmiş bir sanattır. Bu kavramdan olan kilimcilik yurdumuzun bazı bölgelerinde itibar gördüğünden gelişmiş, bazı bölgelerde ise ilkel durumdadır.

Erzurumdan demiryolu ile Kars istikametine giderseniz, Horasan'da normal hat son bulur, dar hat başlar. İşiniz acele değilse, uzun bir yolculuğun devamı olmayıp yorgun da değilseniz dar hat yolculuğunuz daha zevkli geçecektir. Ama mevsim yaz başlangıcı olmalıdır. Tarihi Aziziye tabyalarında renk cenneti başlar, kaygılarınız, üzüntüleriniz sizi terk eder. Hep iyi şeyler düşünür, duyarsınız. Buradaki bütün çiçekler kokulu cinsten olsalar, nasıl dayanılır bu koku tufanına bilmem.

Korucuk düzlüğüne inince buğday denizine dalarsınız. Bu yüzüş epey uzun sürer. Horasan'daki aktarma sizi sıkmasın. Şimdi başka bir yolculuğa başlayacaksınız. Bundan sonra treniniz saatte ancak on kilometre hızla gider. Bunun da bir başka zevki var.

Yeniköy istasyonuna varınca iniverin Sarıkamış'a daha kırk kilometre yolunuz kaldı ama Yeniköy'den sola, kuzeye ayrılmazsınız. Şimdi bir at bulmak zorundasınız. İhtimaliniz varsa cip (jeep) te rastlayabilir Henden'i geçince atınızı hızla sürmeyin, yoksa her ne kadar tath görünürse de yorucudur. Zaten Çakırba'nın kutsi havası bütün benliğinizi sarmış, sizi bir kere daha kendinizden etmiştir. Zirvede ininiz. Tanrımızdan dileyiniz. Çakırba'nın yüzü suyu hürmetine, dileğiniz tabiat kanunlarına aykırı değilse, kabul olacağından şüpheleniz olmasın.

Bundan el'i sene kadar önce, burası sahabinin elinde değilken, müslümanların inancına hakaret olmak üzere Çakır Baba'yı kitlemek isteyen diğayı (diğâ ermeni dilinde oğlan demekmiş.) havada hiç bulut yokken birden bire bozulup yıldırım çarpmamış mı?

Tam kuzeyde, selvilerle çevrelenmiş, bir kenarında ufak, değirmi bir göl, alt yanında her mevsimde akar ala balıklı bir dere, Saltuklardan kalma ve hâlâ haşmetini muhafaza eden kalesiyle dünyanın bu cennet köşesi BARDIZ'dır.

Rakım birden 400 metre alçahr. Bu se-

beple atı yedeğinizde taşıyacaksınız. Zaten yolunuz da çok kısaldı.

Bardız hakkında başka bir yazımızda bilgi verelim. Sizi yormıyalım.

Dünyanın hiç bir yerinde emsalini görmiyeceğiniz güzellikteki kilimler Bardız'da dokunur. Bardız - Kilim. Bu iki kelime yakın çevrede adeta yekdiğerinin çemdesidir. O ne harikulâde sanat, o ne hassas ruh. Renkler bir ressam zevkiyle sıralanmış. Ah, moru, turuncuyu, sarıyı, yeşili sınırlıyamazsınız. Bu ne kadar renk tonu zenginliği. Renk ahenjini Bardız kiliminde gör.

— Killimciliği kimden öğrendim. Ayşe?

— Anamdan.

— Anan kimden öğrenmiş?

— O da anasından.

Ayşe için bundan daha makbul cevaz olamaz. Ne kurs görmüş, ne devletin eli uzanmış Ayşeye. Kemkin önüne oturmuş, bir mani tutturmuş. Şimdi onun dünyasında yalnız renk, motif ve yaptığını daha iyi yapabileceğine var. Ayşe yaptığını kendisi için yapar. Malını tamtanamamıştır ki para etsin. Onun günlüğü de çok ucuzdur. Ücretle günde bir liradan fazlaya çalışamaz. Ayşe arkadaşlarının kilimlerini dokumaya gider, bedel eder. Arkadaşları da Ayşe'ye yardım eder.

Bardız kızları halıcılık ta bilir. Ama halıcılık Demirci'de, Isparta'da, Hereke'de, Bünyan'da daha çok gelişmiş olduğundan ve kilimcilikte Bardız'a rekabet edecek başka bir yer bulunmadığından Bardızlılar kilimciliğin daha kolay usullerle yapıma yollarını, daha ucuza mal etme imkânlarını aramalı, bu suretle memleketin istifadesine sunmalıdır.

Kemal Seli bu hususta yerinde bir temas ve inceleme yaparsa kendisi için de yurdumuz için de hayırlı bir iş yapmış olur; kanımdayız.

T E Ş E K K Ü R

3 Temmuz 1960 Pazar günü Hürriyet günlerinin armağanı olarak Ulu Tanrı'nın bizlere bağışladığı ilk yavrumuz ve kardeşimiz Gürsel ile Nursel'in doğumu dolayısıyla bizleri tebrik eden bütün dostlarımızı en derin teşekkürlerimizi sunarız.

Anneleri: K. Huriye Hınçer

Babalari: İhsan Hınçer

Ağabeyleri: Bora Hınçer, Çora Hınçer

BARDIZ'dır.

HALK OYUNLARIMIZIN ZAFERİ

Yazan: İhsan HİNÇER

22 — 31 Temmuz günleri arasında İstanbullular Yurdumuzun dört bir tarafından gelen Halk Oyunları Topluluklarını Açıkhava Tiyatrosunda doya doya alkışlamak ve takdir etmek fırsatını buldu. Anadolu dile gelmiş, ses ve nakış halinde, gözlerimizin önüne serilmişti. Coşuyor, coşturuyordu.

İşte Ankara Seymenleri. Önce ağır ve sabırlı, ince ve ahenkli ayak oyunlarını gösteriyor, sonra birdenbire coşup, o heybetli kıyafetlerine uygun nâralarını atıyorlar. Parmaklarını sazla bir arada ustalıkla şaklatarak önce Ankara Zeybeğini, sonra da Miskeği oynuyorlar.

Ankara Seymenlerini Balıkesir Zeybekleri takip ediyor. Davul ve zurnanın eşliğinde birer kağıt olmuşlar. Hiç kimse yerinde duramıyor. Herkesin gözleri pırıl pırıl, öylesine hayran, öylesine dikkatli. İkili güvende, Toplu güvende ve Bengilerini oynayıp, alkışlar arasında yerlerini Bozkır ekibine veriyorlar.

Bozkır Topluluğu başka bir coşkunlukla oynuyor. Artık savaş bitmiş, köyde, şehirde meclis kurulmuştur. Koyu taassubun kinadığı, saz ve oyun, bir oda musikisi ve oyunu olarak bir damı altı seçmiştir. Divan sazı, bağlama, kaşık, kemane Genç Osman havasını çalınca, güzel oyun bilenler de boş durur mu. İşte onun arkasından Aslan Mustafa, Kesik Çayır ve Konya havalisi zeybeği olan

Sektirme geliyor. Anadolunun sembolü olan yeşil elbiseleri, güneşten bronzlaşmış tenleriyle Konyalılar o kıvrak ve canlı Kaşık Oyunlarını oynuyorlar. Her topluluk gibi, onları da huşu ve dikkat ile karşılayan halk, sürekli alkışlarla uğurluyorlar.

Erzurum Toplulukları kadın ve erkek iki ayrı guruba ayrılmış. Kızlar o zengin ve sim işlemeli bindallıları ve yaşmaklarla güvercinler gibi. Geçen yıllara göre daha canlı. Zarif ve ölçülü oyunlarıyla erkeklere meydan okurcasına Çift Beyaz Güvercin, Atın Üstünde Eğer, Aşağıdan gelirem, Kavak ve Çemene gel gül oğlan'ı oynuyor, sahneden süzülüp halkın kalbine akıyorlar.

Bunu Dadaşlar'ın o vakur ve ahenkli barları takip ediyor. Ayaklar, eller, dizler hep birden kalkıp iniyor. Sıra oyunlarının bu kadar ölçülü'üstünü oynamak herkesin harcı değil. Sarhoş barı, İkinci bar, Dello ve Hançer barı gözler ve gönüller için unutulmaz bir şölen oluyor.

Arkasından Gaziantep'in fıkır fıkır kaynayan, seller gibi taşan kadın erkek karışımı topluluğu sahnede yerini alıyor. Hepsisi de güleç. Hele bir davulcuları var. Yerinde duramıyor. Hem çalıyor, hem oynuyor. Şirin nar, Dokuzlu, Oğuzlu, Leylim, Fadige — Demune, Çepikli ve Mendilli'yi oynuyarak, mendilleriyle halkı selâmlıyarak sahneden ay-

İstanbul'da ilk defa seyrettiğimiz 'Yozgatlı genç kızlarımız oyun esnasında

rılmaları da ayrı bir gösteriye fırsat veriyor.

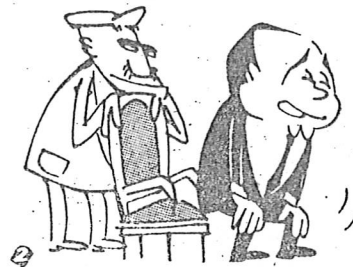
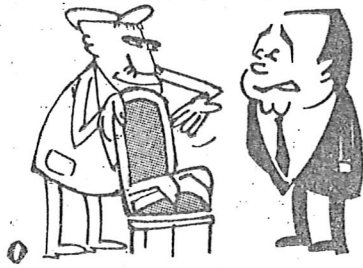
İnebolu Heyemola topluluğu sahneye koşarak giriyor. Bir kısmı bir daire kuruyor. İkinci gurup, onların omuzuna sıçrayıp ayağa kalkıyor. İki sıralı bir kule meydana geliyor. Heyemola türküsünün ahenğine göre

yerlerinde dönerek, bir alt sıra, bir üst sıra dizlerini kırıyor, çeşitli figürlerle yepyeni bir oyun oynuyorlar. Bu oyunu Atatürk te oynamış, İnebolu'ya gittiği zaman. Onun için tarihi bir değeri de var. Bu oyunu denizciler, uzun seferlerden dönüşte yuvalarına kavuşmanın sevinciyle oynarlarmış. Gür sesli, heybet dolu bir baş, bir reis Heyemola ile topluluğu coşturuyor.

Kırklareli Topluluğu bu yıl, her sene olduğu gibi yine değişik oyunlarla gelmiş. Yarı temsili bir özelliği de olan Eşkiya, Çevik, Davullar çalar kırk haydut oynar oyunlarıyla Horo büyük ilgi çekti. Şerif Baykurt'un hazırladığı topluluk, Trakya'nın bütün oyun varlığını bu suretle unutulmaktan kurtarmaktadır. Davullar çalar kırk haydut oynar oyununda çete reisi ayağından vuruluyor. Fakat efelik kolay mı, kalkıyor yaralı ayağına, kızanlarının başına geçiyor, hiç bir şey olmamış gibi oyununu bitiriyor.

Muşluların sahnede görünmesi de büyük ilgi çekiyor. Ayak oyunları hiç bir bölgede bulunmayacak kadar zengin. Siyah keçi pos-

Dördüncü Halk Oyunları Bayramı Dolayısıyla

"Halk Oyunları"

(Akaba'dan)

Ağıtlar :

BALLI GELİN DESTANI

Yazan: Gündüz ARTAN

1949 yılı kış mevsiminde Ardahan'ın Ölçek köyü yürekler acısı bir ölümle ağladı. Senelerce saf bir aşkla sevişen Osman ve Ballı, uzun süren hazırlıklardan sonra bir perşembe sabahı düğünün sevinciyle güldüler, sevindiler. Fakat o mesut günün akşamı çok hüzünlü oldu. Osman visal şerbetini içmeden ecel şerbetini içti. Bu ölüme bütün köy halkı ağladı. Ama hiçbirinininki Ballı Gelin'in göz yaşları kadar olmadı. Sabah tan yeri ağarıırken Ballı Gelin göz yaşları içinde şu destanı söylüyordu:

tundan yapılmış cepkenleri ise onlara dağ adamlarına mahsus bir heybet veriyor. Ağır govent, Aysoki, Koçeri ve Yalkuşta'larını oynuyorlar.

Sivas'ın Halay topluluğu Düz halay ile Abdurrahman halayını oynuyor. Giyim, oyun ve davul zurnaları birbirile tam bir ahenk kuruyor. Bu ahenk halk üzerinde büyük tesir bırakıyor.

Yozgat Topluluğu tamamen kızlardan kurulu. Çalgıları bir deften ibaret. Hem oynuyor, hem söylüyorlar. Ağırlama, Yelleme, Burçak tarlası ve Küşdahlı'yı oynadılar. Oyuncular, bir genç kız gönlünün bütün duygularını dile getirecek şekilde örgü örgü, oya oya, göz alçı ve eanlı.

Son olarak sahnedeki Trabzon topluluğu yerini alıyor. Sıksara, Maçka düz horonu ve Bıçak oyunlarını oynuyorlar. Karadenizin dalgaları gibi hırçın, hareketli. Hiç bir oyuncu yerinde duramıyor. O titreyişleri, o ayak vuruşları, o bıçak sallayışları bittiği zaman, halk çılınca alkışlıyor.

Anadoluyu, Trakya'yı ve bütün memleketi İstanbul'a getiren "Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi" idarecileri, bu büyük başarı ve organize ile her zaman övünebilirler. Onların hazırladıkları ve ayakta tuttıkları halk oyunları topluluklarımız değil midir ki, aynı günler zarfında İngiltere, Fransa'da başarılar kazanmasını, Ankara'daki şenliklerde gösterimimizin kabarmasını sağladığı, ayrıca başkalarının özgün melerine de fırsat vermiştir.

Sabah oldu aklı yola düzeldi,
Kader böyle imiş ya ben nedeyim;
Gözlerim görmüyor sağ ile solu,
Felek böyle yazmış ya ben nedeyim?

Atlı gitti hep rahatım bozuldu,
Ak almıma kara yazı yazıldı,
Düğün başlamadan mezar kazıldı,
Bahtım kara imiş dostlar giderim.

Murad alam derken ecel erişti,
Dernekler bozuldu, atlı yetişti,
Şirvanıma davul sesi karıştı
Muradım gözümden uçup giderim.

Yarım yastığına döküyor yaşı,
İnliyor Ölçek'in dağ ile taşı,
Anamın firkatı tutuyor arşı
Ölüm döşegine düşüp giderim.

Ne düşmüşsün zalim felek kastleme,
Al kınalar yakamadım destime,
Halk toplandı cenazemin üstüne
Yenge, kefenimi biçip giderim.

Felek nasıl kıydın bu genç yaşına,
Göz açıp bakmadım gönül kuşuna,
Ev halimi yazın mezar taşına
Yâr duvağın açmadan giderim.

Nazik camım şu yerlerde çürüsün,
Anamın gözünden seller yürüsün,
Hep ağlasın karlar gibi erisin
Kerem gibi destan olup giderim.

Ekin ekip mahsulümü biçmedim,
Al püsküllü duvağımı açmadım,
Güvey olup şerbetimi içmedim
Ecel şerbetini içip giderim.

Bağ bahçe dikip de meyva vermedim.
Yetiştirip meyvasını dermedim,
Elele verip de devran sürmedim
EHere bırakıp göçüp giderim.

Zalim felek dayanılmaz bu nâra,
Zavalı Osman'ı koydun mezara,
Yâr diyen dillerim yanar bu nâra
Bu kara dünyadan göçüp giderim.

Felek yasta koydun Ballı Gelin'i,
Bir yana dökürdün zülfin telini,
Kimse göstermemiştir böyle zulümün
Bir destan olup da göçüp giderim.

İncelemeler :

SILIFKE DOLAYLARINDA YER ADLARI

Yazan: Kerim YUND

(Bu başlık altındaki konu, 21.11.1959 cumartesi günü saat 14 de Silifke Öğretmenler derneğinde konferans olarak verilmiştir.)

Eski coğrafyacılar Toroslarla Akdeniz kıyılarındaki toprakların İskenderun körfezi ile Selinti çayı arasındaki bölüme Kilikya derler. Bu Bölgenin Lampos suyu ile Selinti çayı arasındaki kısmına da likya manasına gelmek üzere "Celicia Trahi" adı verilmiştir. Bizim coğrafyacılar da aşağı yukarı bu taşlık Kilikya'ya Taşeli veya Senkistan İçel demişlerdir. Taşeli ve İçel sözleri Osmanlılarda önce buralara hâkim olan Karamanlılar tarafından da kullanılmıştır. Her iki kelime de bir şehir veya kasabaya ad olmaktan ziyade bir bölgeye verilen addır. Gerek Taşeli, gerek İçel'in merkezi Silifke idi.

Silifke, Büyük İskender'in kumandanlarından Selefkos Nikator'un Milattan önce bu adla kurduğu şehirlerden biridir. Halk bu kelimeyi Silifke, Zülüfke, diye de söyler. Daha eski zamanlarda eski yazılar çağında Selefke denirdi. Silifkenin 9 mahallesi vardır. Adlandırmaları şöyledir:

- 1) Mukaddem mahallesi: Burada Mukaddem dede adında bir evliya yattığı için denilen ve Silifkenin en eski ve büyük camii olan bu ibadet yerinin adı çevresinde teşekkül eden mahalleye verilmiştir.
- 2) Saray Mahallesi: Hükümet konağına saray denilirdi; bu mahalle de hemen Konağın yanında kurulduğu için Saray Mahallesi adını almıştır.
- 3) Camiikebir mahallesi: Çarşı camii de denilen ve Silifkenin en eski ve büyük camii olan bu ibadet yerinin adı çevresinde teşekkül eden mahalleye verilmiştir.
- 4) Bucaklı mahallesi: Göksuyun bir kırını yapıp geçtiği yerde kurulan mahalleye köşe kelimesinin türkçesi olan bucaktan Bucaklı mahallesi denmiştir.
- 5) Pazarkaşısı mahallesi: Silifke çarşısının

üstündeki yükseklikte kurulan mahalle, topografya adı olan kaşa uygunluk gösterdiğinden ve pazara da yakın olduğundan bu adı almıştır.

6) Eskiköy (Atik mahallesi): Halk arasında eskiköy, resmîyette Atik mahallesi diye geçer. Atik de eski demektir.

7) Say mahallesi: Say kaya taş demektir. Bu mahalle de eski mezarların kazınmış olduğu kayalıklar arasında olduğundan bu ad konmuştur.

8) Sayaağzı mahallesi: Burası daha önce mustakil köy iken sonra Silifke kasabasının bir mahallesi olmuştur. Dağ ile ovanın birleştiği yerde kurulduğu için ağzı kaya manasına gelmek üzere (Sayaağzı) mahallesi denmiştir.

9) Gazi mahallesi: Silifkenin en son kurulan ve en yeni mahallesidir. Atatürk'ün şanı olan Gazi kelimesi ile anılmıştır.

Silifke dolaylarından bazı köylerin adlarının mânası da şöyledir:

1- Mersinden Silifkeye doğru gelirken: Elvanlı: Bu köy Elvan adlı bir kişi tarafından kurulduğu için bu adı almıştır. Şimdi buralarda Elvan diye anılan kişi adı yoktur.

Mezitli: Mezit arapça bir kelimedir. Kişi adı olarak da kullanılmıştır. Mezit adlı bir kişinin kurduğu köydür.

Tece: Bu da Tece aşiretinin kurduğu bir köydür.

Kilindir: Kilindir köyü: Silindir sözünün halk arasında eski milletlerden kalma şeklidir. Deniz kenarında ve Gülnar'ın bir köyü olan Gilindire köyü de aynı manayı taşır.

Alata: Alata hanı ve Alata çayı sonraları Alata köyü adını da almıştır. Alata, mariz hastalıklı demektir. Eskiden çay buraları bataklık ve sıtmalık yaptığı için bu isim konmuştur. Şimdi buraya Erdemli denmektedir.

Erdemli: Kısa zamanda hızla gelişerek ilçe merkezi olan bu yere Erdem oğullarına

izafeten Erdemli denmiştir. Erdem türkçe bir söz olup, fazilet demektir. Erdemli, faziletli manasına da gelir.

Lamos, Lamas, İlamas: şekillerinde söylenen adı, ilk çağlardanberi kullanılan bir isimdir. Türkler buraya İğdir demiştir.

İğdir, İğdir: Lamas'ın resmî adıdır. Muh tarlık mühüründe bu isim yazılıdır. İğ, İğdir, iğdiş hastalık, hastalıklı anlamına gelir. Lamos çayı burayı bataklık haline koyduğundan ve sivrisinekler de sıtma kaynağı yapıtığundan bu isim verilmiştir. Şimdi ise la mos limon diyarı olmuştur.

Kızkalesi: İlk ve orta çağlarda Korikos denilen bu tarihi yere Türkler de Kız kalesi demişlerdir. Bu adı almasının sebebi denizin içinde bulunan ve güzel bir görünüşü olan kaleden kinayedir. Korikos da rumca kız kalesi anlamına gelmektedir. Bu hususta bir de efsane vardır.

Narlukuyu: Eskiden beri yol uğrağı olan Narlıkuyu bugün bir balıkçı kahvesi ve köycüktür. Balığı şöretlidir. Denizin içinden ve kıyısından tatlı su çıktığı için tarihi şöretidir. İçenlerin aklını arttıran (Nos veya Nus çeşmesi) buradadır. Nus yunanca akıl demektir. Buranın sularının biraz yukardaki Cennet orbuğundan geldiği eski den beri bilinmektedir.

Tekir köyü: Halk tekir köyü der. Eski yazılarla Tekfur yazılırdı. Tekir kaplan demektir. Bu köyün adı da bu iki anlamdan biridir.

II — Silifke çevresindeki yer adları:

Acice: Gökbelene giden yol kenarında ve kale arkasında bir çeşme vardır. Buraya Acice derlerdi. Çeşmenin suyunun aktığı dereye de hâlâ Acice deresi derler. Bu çeşmenin suyunda maden emlâhı olduğu için suyu acı idi, bundan dolayı acice yerine acice denmiştir. Çeşmeye Tuzlu dede denirdi. Şimdi yeni yol yapılırken bu suyun kaybolduğu söyleniyor. Bir de Kızkalesi yakınında Acice deresi var.

Duzludede: Acicenin öteki adıdır. Buradaki çeşmenin suyu tuzlu yani madenî mihli ihtimal ettiği için şifalı sayılırdı. Adak adanır dilek dilenirdi. Bundan dolayı kutlanırdı. Bu suyun yeniden bulunması turizm bakımından faydalıdır.

Yalman dede: Bu da halkın mukaddes saydığı ve madenî emlâh bulunan yerinin adıdır. Yaman parlayan, lem'an eden mâna-sına gelen türkçe bir sözdür. İhtimal ki sudaki radyoaktivite dolayısıyla halkın koyduğu bir isimdir. Hıristiyanlar bu gibi şifalı sulara çok önem verirler ve ayazma derler. Çoğunu kutsi birer şahsa atfederler. Bizde de aynı olay müşahade olunuyor.

Yağda köyü: Bu köyün Yağ Dağ demek olduğunu söyleyenler var. Dağlarında zeytin ağaçları çok olduğundan bu ad verilmiştir. deniyor. Şimdileri pek zeytin kalma - mıştır.

Cambazlı Köyü: Cambaz diye eskiden kişi adları vardı. Burayı da bu adı taşıyan birinin kurduğundan bu adı almıştır.

Şahmurlu köyü: Şah Umur adında birinin kurduğu köydür.

Uğraalanı: Tarihi Uğra şehri yakınındaki bir düzlüğün adıdır.

Senir köyü: İki derenin sağrısındaki yük sek dağlık yer anlamına gelen topoğrafya sözüne uygun bir yerde kurulduğu için bu adı almıştır.

Kırtıl dağı: Silifke dolaylarının en yüksek dağı olan bu yerin tepesinde Kırtıl dede diye bir ermişin de yattığı sanılır. Kırtıl keçi davar manasına gelmektedir. Buna göre kırtıl dağı davarların otlatıldığı dağ demektir.

Sartavil: Karamanla Mut yolu üzerinde yüksek bir dağın belidir. Kışı kıyameti çok olur. Buranın adının Ser-i Tavil arapça sözünden bozma olduğunu söyleyenler vardır.

Zeyne köyü: Eski kayıtlarda Zeyni diye geçer. Zeyni tarikatına mensup olanların köyü demektir. Burada Zeynilerin ulularından Şeyh Ali Semerkandi yatmaktadır.

Cılbır: Bu dağ köyüne verilen adın Cebel Bayır kelimesinden bozma olduğunu söyleyenler vardır.

Taşucu: Taşucu limanını teşkil eden bu kayalık yere verilen adın topoğrafya durumuna göre verilmiş olduğu görülmektedir.

Ağallımanı, Paşa limanı: Amiral gemisinin bulunduğu limanlara verilen bir ad olup limanın gayet mahfuz olmasından dolayı bu adı aldığı sanılır.

Düğün Gelenek ve Göreneklere :

CANKIRI'NIN OVACIK İLÇESİ VE KÖYLERİNDE DÜĞÜN

Yazan: İsmet ERGÜN

KIZ İSTEME: Evlenecek oğlanın anası ve babası kızı beğenir. Beğenilen kıza, oğlan tarafından mahallenin ve yakın komşuların ileri görüşlü, sözü geçer bir kaç erkeğiyle kız evine gidilir. Evlenecek oğlanın babası kızın babasına: "Allahın emri ile peygamberlerin kavliyle senin "Fatma" kızı, benim oğlum "Cafer'e" dileğe geldim", der. Kızın babası da "Allah nasip ettiyse ne söyleyim", der. Bir kaç defa düdüre gidilir. Kızın cevabı alınır ve nişan yüzüğü takılır.

DOĞA (ŞERBET İÇME) = KIZ TARA-FI İSTEKLERİ: Kızın sözü alındıktan bir kaç gün sonra oğlan tarafından bir kaç erkek kız evi isteklerini öğrenmeğe gider. Düğünle ilgili bütün yiyecek, giyecek ve takınacak eşyalar hesaplanır. Bu masrafları oğlan tarafı öder.

BAŞLIK (DÜĞÜN BAŞLANGICI): Düğün davullu veya davulsuz olur. İlk gün pazartesi veya çarşamba günü başlar. Beş gün devam eder. Pazartesi günü, kızla, düğünle

ilgili eşyalar oğlan tarafından kız evine götürülür.

Salı günü, düğüne hazırlık yapılır. Güveyinin mahallesi, memurlar o akşam davetlidirler. Gelen misafirlere düğün sahibi tarafından ziyafet verilir. Gelen misafirler hoşbeş yaptıktan sonra geri dönerler.

Çarşamba günü, eğer düğün davullu ve güreşli olursa, yakın köyler bütün davetlidirler. Bugün gelen misafirler bir yerde toplanırlar. Bir taraftan ziyafet verilir, bir taraftan da güreş başlar. Köylüler iki taraf olur. Güreşte 3 derece vardır. Ayak, orta, baş. Yenelene ayak, orta, baş dereceleri sırayla verilir. Güreşte kilo aranmaz.

Düğün güreşsizse, çarşamba akşamı olur. Gelen misafirlere oğlan tarafından ziyafetler verilir.

KENA YAKMA: Çarşamba akşamı yatmadan namazını kıldıktan sonra abdestlerini bozmadan imam tarafından güveyi ile sadem

Cankırı'nın Ovacık ilçesi ve köylerinde çalan ve oynanan çalgılar ve köçekler.

Kadın elbisesi giyen bir köçek oynarken

ellerine kına yakılır. Öndan sonra istirahatata çekilirler.

DAVULCU VE OYUNCULAR: Bir zurnacı, bir kemaneci, 2 davulcu ve 2 köçekten mürekeptir. Fotoğrafıla görüldüğü gibi köçeklerin ayrı bir kıyafeti vardır. Bu köçekler küçük çocuklardan alınarak öğretilir. Büyüdüğü zaman davul çalar. Sanatları bu değıldir. Çiftçidirler. Boş zamanlarında düğünlerde ve milli bayramlarda oynarlar. Davul ile zurnacı çalar, köçekler oynar. Yine kemaneci odalarda çalar, köçekler oynar.

KIZ KINASI: Evlenecek kızla birlikte 5 kız ve 1 gelin önde, başlarında birer tabaklarla 7 kişi dönerler. Bunların yamına aşığıdaki ilâhileri söyliyerek iki kadın karışır ve dönerler.

*Bağrı taşlı pözü yaşlı konuklar,
Hakkadoğru gider kalbi soluklar
Oturmuş buniler kınasın ezer
Olseverin düğünü var uçmakta
Ol Muhammed'in düğünü var cennette*

*Ayağma giymiş gülden nalini
Gider salını salını
Üstüne örtüverin yeşil alimi
Ol selverin düğünü var uçmakta
Ol Muhammed'in düğünü var cennette.*

İlâhi bittikten sonra kıza kına yakılır. Yatağa yatırılıp, şu sözler söylenir.

1 — *Elkin ektim diken bitti
Dallarında bülbül öttü
Ta aslından yaralı yarım
Bu yara kula bize yetti.*

2 — *Dağların karı var
Gönlümün antizari var
Her gün ağlasam yeri var*

3 — *Dağların mazısı
Meleşir koyun ile kuzusu
A öğül abının yazısı
Ayrıldım anımdan
Ağlar gezerim
Yanar gezerim.*

4 — *Yaz gününe ayıransızım
Kış gününe yorgansızım
Garbet ilde anasızım*

5 — *Şu dağlar olmaydı
Gül benzim solmaydı
Ötüm Allahın emri
Ayrılık olmaydı*

6 — *Şu dağlar oluklu
Suları akar bulanklı
Kız ananın can ortağı
Ayrıldım anımdan
Ağlar gezerim
Yanar gezerim...*

7 — *Şimşir dağın vani var
Ayrıldım anımdan
Her gün ağlasam yeri var*

8 — *Şimşir dağın meşesi
Kız ananın can kızı
Ayrıldım anımdan
Ağlar gezerim
Yanar gezerim...*

Bu sözleri söyledikten sonra istirahatata çekilirler.

GELİN ADMA (ÇIKMA): Perşembe günü, kadımlar, kızlar siyah çarşaf giyip atlara binerek kız evine doğru giderler. Arkadan erkekler, çocuklar yaya giderler. Kız evine yaklaşan düğünçülerin önüne ip gerilir. Düğünçüler atlardan inince, kız tarafı ve oğlan tarafı karşılıklı olarak ata binip güveyinin kasketini ve boynundaki ah almağa çalışırlar. Oturacakları yere kadar atları koştururlar.

ERKEKLER ARASINDA OLANLAR:

Anketler :

SAMSUN'DA ADLARLA İLGİLİ İNANMALAR

Yazan: Hasan TAHSİN

— III —

Yeni doğan çocuklara Samsun ve çevresinde en çok Mehmet, Hasan, Hüseyin, Hanım, Fatma, Emine, Ayşe, Zehra gibi adlar koyarlar. Asıl adından başka çocuklara göbek adı koymak âdeti de vardır. Çocuğa ad seçilirken ailenin en yaşlısı olanların, hususiyile büyük anne ve babaların sözleri geçer. Birinci çocukta baba tarafı ad verirse, ikinci çocukta anne tarafının düşüncesine göre hareket edilir.

Çocuklara verilen adların çoğu büyük anne ve babalarının veya sevilen bir yakınının adıdır. Çocuk doğmadan önce isim hazırlamak âdeti burada yoktur. Fakat çocuğum erkek veya kız olursa şu veya bu adı vermek münasip olur mu, diye düşünen, bu konuda arkadaşları ve yakınlarıyla görüşüp konuşan ana ve babalara tesadüf edilebilir. Çocuğu yaşamayan veya olmayan birinin evladı dünyaya geldiği vakit, çocuğu yaşayan bir kimseye yeni doğan çocuğu doğar doğmaz "çocuğu sana on kuruşa sattım," diye

Herkes yerine yerleşir. Ziyafetler başlar Güveyinin önüne, kahve, çay, zincir, taş ve yemek getirirler. Bu gelenlere göre güveyi para ile başından sağlar. Gelin ata binerken güveyiye biri müjde edip kız evine götürür. Güveyi, sadık kayınlann elini öpüp evlerine dönerler. Evlerinin önünde gelinin önünden 3 defa geçer.

KADINLAR ARASINDA OLANLAR: Ziyafetler bittikten sonra gelini giydirenler. O esnada kız tarafı kapı, kuşak parası alır. Ata bindirilir ve köye yakın türbelerden birinde 3 defa dolandırılır. Eve getirilip attan indirilerek yüzü kapalı, bir odaya yerleştirilir.

GERDEĞE GELME: Yatsı olunca hoca ilâhilerle güveyiyi getirir. Güveyi kızın yanına gelince kız elini öper. Fakat söylemez. Güveyi para ile söyler.

DUVAK: Cuma günüdür. Bugün kadınların eğlence günüdür. Kızın annesi hariç bütün kadınlar gelebilir. Toplu olarak bir yerde eğlence yaparlar.

satarlar. Bundan sonra yeni doğan çocuğa ilk defa çocuğu satın alan adamın çocuklarının elbise ve çamaşırlarını giydirenler.

Çocuğu yaşamayan bir kimsenin yeni doğan çocuğuna çok kere Temel, Yaşar adları konulur. Kız çocuklar için bu tarzda yerleşmiş ve umumileşmiş adlar yoktur. Bunun gibi Samsunda adsız çocuk da yoktur. Çocuk doğar doğmaz babanın fikrine başvurularak ebe tarafından çocuğa göbek adı verilir. Göbek adı verildikten üç gün sonra belli başlı bir tören yapılmaksızın çocuğa asıl adı takılır. Ancak doğumdan tam yedi gün sonra beşik töreni yapılır. Beşik töreni çocuğum ilk defa beşiğe yatırılması demektir. Beşik töreninde komşular, dostlar ve yakınlar bulunur. Davetliler ebeye ve çocuğa hediyeler verirler. O gün yemekler yenir, çaylar içilir, doğan çocuğum ailesinden olanlar bayram günlerinde olduğu gibi en yeni ve temiz elbiselerini giyerler. Misafirleri ellerinden geldiği kadar ağırlamağa çalışırlar.

Ad verilirken çocuğum belli başlı bir yerde ve durumda bulunmasına lüzum görülmez. Kezalik ad verilirken Kur'anı Kerim ve silâh bulundurulması da âdet değıldir. Bundan başka yine ad verilirken dua ve ilâhi okunması da düşünülmez. Verilen ismin çocuğum ahlâkı ve geleceği üzerinde herhangi bir tesir yapacağına burada inanılmaz. Çocuk bir yaşına kadar zayıf kalırsa verilen adın ağır geldiği düşünülür ve tören yapılmadan çocuğum ismi değıştirilir.

Bafra ve çevresinde adaşlık hakkında kökleşmiş bir inanışa tesadüf edilmemiştir. Adlarla ilgili şu tâbirlerin burada kullanılmakta olduğunu işittim :

Adın kurusun.

Adınla, sanınla bin yaşa.

Adı batsın.

Adı üstünde.

Adlarla ilgili bilmeceler bulunduğunu işitmedim.

EV R A N

Derliyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Elmalı ilçesinin : Yalnızcaın köyünden Mehmet Kumru.)

Evveli varmış bir yokmuş. Bir padişah varmış. Bu padişah rüyasında bir tilki görmüş. "Benim gördüğüm rüyaya kim bilirse ona bin altın bahşiş vereceğim." diye tellallar çağırılmış. Padişahın gördüğü rüyayı kimse bilememiş. Tam bu sırada bir adam köyünden çıkmış, başka diyarlara kazanmağa gidiyormuş. Yolda dalgın dalgın giderken karşısına bir evran çıkmış. Yolcu birden bire afallamış. Bunu gören evran: "Ey insanoğlu sana zararım dokunmıyacak. Bak sana bir şey söyleyeceğim. Padişahın rüyasında gördüğü şeyi ben biliyorum. Eğer parayı beraber taksim etmeyi kabul edersen söyleyeceğim." demiş. Yolcu da kabul etmiş. Yılan da Padişah rüyasında "tilki" gördü, demiş.

İnsanoğluna iyilik haramdır. Yolcu hemen evranı öldürmeye kalkmış. Evran da deliğine kaçivermiş. İkinci yıl padişah yine bir rüya görmüş. Bu rüyayı tellallar vasıtasıyla memleketin her tarafına duyurmuş. Aynı yolcu bu haberi duyunca soluğu Evranın deliğinde almış. Evran yine delikten çıkmış. Yolcuya: "Ben padişahın bu rüyasını da yoracağım" demiş ve ilâve etmiş. "amma parayı taksim edeceğiz." demiş. Yolcu zaten hazır bu pazarlığa. "Tamam taksim edeceğiz" demiş. Padişah rüyasında aslan görmüştü. Evran da "Padişah rüyasında aslan gördü." demiş. Üçüncü yıl Padişah rüyasında koyun görmüş. "Benim bu yıl gördüğüm rüyayı kim bilirse üçbin altın vereceğim." diye her tarafa haber salmış Padişah. Aynı adam bu haberi de duyur duymaz Evranın yolunu boylamış. Evrana: "bu, rüyayı da bil bakalım" demiş Evran da: "Koyun gördü" demiş.

Adam hemen yola revan olmuş. Git bunda, gel bunda derken günlerde bir gün Padişahın oturduğu şehire varmış. Saraya çıkmış. Padişah huzuruna gelince: "Hünkârim senin görmük olduğun rüvaları ben çözeceğim" demiş. Padişah ta: "Söyle bakalım" demiş. Adam: "Padişahım birinci sene tilki gördünüz. Milletiniz tilki gibi idi. İkinci sene aslan gördünüz. Milletiniz aslan gibi idi. Üçüncü sene de koyun gördünüz. Milletiniz koyun gibi oldu." diye rüvaları yorumlamış. Keyfe gelen Padişah vadettiği bahşişleri vermiş. Parayı yüklenen adam doğru Evranın

yanına koşmuş. Evran adamı güler yüzle karşılamış. Parayı ortaya dökmüşler. Üç senelik ticareti taksim etmişler. Bu esnada Evran keyfe gelip: "Ey insanoğlul. Şen kıymet takdir etmezsin. Ben sana bir iyilik daha yapayım. Al şu paraları benim sana yadigarım olsun. Sen de onları evlâtlarına, yavrularına yadigar et. Sonra beni öldürmeyi düşünme. Ey insanoğlul. Kıymet takdir etmelisin. Üç senede sana altıbin altın kazandırdım. Bu iyiliğe karşı inşallah sen de kötülük etmezsin." demiş ve deliğine kayıp gitmiş. Adamcağız da sevine sevine köyünün yolunu tutmuş. Köye varınca başından geçenleri çocuklarına bir bir anlatmış. Güzelce bir ev yaptırmışlar. İçine girmişler. Rahat ve mesut bir şekilde yaşamağa başlamışlar. Şimdi yeldim yanlarından. Çok yorgunum. Hepinize selamları var.

Gökten üç elma düştü biri onlara, biri size, biri de kendime.

Bir Güzele

*El, sen gibi güzel değil,
Güzelliğin başka güzel.
Sende de var bana meyil,
Bu yol çıkar aşka güzel.*

*Artık sensin alın yazım,
Varım, yoğun, çoğum, azım.
İşte ele aldım sazım.
Bahşyalım meşke güzel.*

*Sevmek özlemimi duyduk,
Biz de bu havaya uyduk.
Rastlaştıpta tanışsaydık,
Daha önce keşke güzel.*

*Miskiöğlü, sıktı elin,
Bir türkii söylesin dilin,
Seni getireyim gelin,
Bizim 'eski köşke güzel'*

Cevher İhsan MISKİOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

* Zahir Güvemli: "Başlangıçtan bugüne — Türk ve Dünya Sanat Tarihi". Varlık Yayını. Faydalı Kitaplar: 5. 17 X 12 boyunda, 334 sayfa, 8 lira.

* İlhan Berk: "Başlangıçtan — Bugüne Beyit, Mısra Antolojisi". Varlık Büyük Cep Kitapları: 159. 17 X 12 boyunda, 80 sayfa, 2 lira.

* Robert Reinick — Kemal Kaya: "Balık Prens". Masallar. Varlık Çocuk Klâsikleri: 23. 17 X 12 boyunda, 64 sayfa 1 lira.

* Ferhat Sılaç: "Seçilmiş 1001 Bilmeceler". Halk dilinden derleme bilmeceler. Altınseriler Yayınevi. 16 X 12 boyunda, 144 sayfa, 3 lira.

* Ataç: "Günce". Varlık Büyük Cep Kitapları: 164. 16,5x12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* Ernest Hemingway — Tarık Dursun K. "Ya Hep, Ya Hiç". Roman. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 23. 16,5x12 boyunda, 168 sayfa, 4 lira.

* Çehov — Mehmet Özgül: "Bozkır". Uzun hikâye. Varlık Büyük Cep Kitapları: 165.5x12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* Ağâh Sırrı Levend: "Türk Dilinde Geleşme ve Sadeleşme Evreleri". İkinci basım Türk Dil Kurumu Yayınlarından, sayı: 182 24x16,5 boyunda, 512 sayfa, 25 lira.

* Dr. Arın Engin: "Atatürkçülük Savasımızda Avrupa Kültürü Nedir, ve Ne Değildir?". Atatürkçülük Kültür Yayınları, sayı: 16. Posta Kutusu 105, Kadıköy — İstanbul. 24x16 boyunda, 280 sayfa, 10 lira.

* Mehmet Turan Yârar: Veteriner Şairler". 54 Veteriner şairin hayatı, şiirlerinden örnekler ve resimleri. Önsöz: Prof. Dr. A. Nevzat Tüzdil. 20x14,5 boyunda, 152 sayfa, 10 lira.

* A. A. Semenov — Prof. Abdülkadir İnan: "Gür-i Emir Türbesinde Timur'un ve Ahfadının Mezar Kitabeleri". Türk Tarih Kurumu Belleteni, cilt XXIV, sayı 93 (Ocak 1960) dan ayrı basım. 24x17 boyunda 32 sayfa (139 cu sayfadan 170 ci sayfaya kadar).

* Şemsi Yastıman: "Halk Dilinden 27 Mayıs Destanı". Şiir. Yayımlayan Şemsi Yastıman Sazevi Beşiktaş — İstanbul. 25x17 bo-

yunda, 8 sayfa, 50 kuruş.

* Zavičajni Muzej U Tuzli: "Glanci I Grada, Za Kulturnu Istoriju Istočne Bosne — Doğu Bosna'nın Kültür Tarihine dair makaleler". Knjiga (cilt) II, Tuzla — Yugoslavya, 1958. 23,5x16,5 boyunda, 210 sayfa, 30 yaprak tablo ve harita, baskı sayısı 500.

* Zavičajni Muzej U Tuzli: "Glanci I Grada, Za Kulturnu Istoriju Istočne Bosne — Doğu Bosna'nın Kültür Tarihine dair Makaleler". Knjiga (cilt) III. Tuzla — Yugoslavya, 1959. 23,5x16,5 boyunda, 146 sayfa, 36 yaprak tablo ve harita, baskı sayısı 500.

* Charles Seignobos — Samih Tiryaki-öğlü: "Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi". Varlık Faydalı Kitaplar: 6. 16,5x12 boyunda, 448 sayfa, 8 lira.

* Erdal Öz: "Odalarda". Roman. Varlık Büyük Cep Kitapları: 166. 16,5x12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* Ahmet Bağışgil: "Aydınlık Ülkesi (Gerçek Dine Doğru)". Yazılar. Varlık Büyük Cep Kitapları: 167. 15,5x12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* Hikmet Erhan Bener: "Loş Ayna" Roman. Varlık Büyük Cep Kitapları: 168. 16,5x12 boyunda, 104 sayfa, 2 lira.

* Kemal Kaya: "Deniz Altı Keçileri". Yedi tane çeviri masal. Varlık Çocuk Klâsikleri: 19. 16,5x12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

* Mustafa Baydar: "Atatürk'le Konuşmalar". Atatürk'le çeşitli tarihlerde yapılan 25 mülâka. Varlık Büyük Cep Kitapları: 169. 16,5x12 boyunda, 104 sayfa, 2 lira.

* "Yeni Çağ Türküleri". 28 Nisan, 27 Mayıs Şiirleri. Selâm Gençliğe, Orduya. Varlık Büyük Cep Kitapları: 170. 16,5x12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

* "Büyük Kurtuluş". 27 Mayıs Devriminin Açıklanması. Varlık Büyük Cep Kitapları: 171. 16,5x12 boyunda, 128 sayfa, 2 lira.

* Başaran: "Nisan Haritası". Resimler: Bedri Rahmi Eyüboğlu. Şiirler Varlık Büyük Cep Kitapları: 172. 16,5x12 boyunda, 56 sayfa, 2 lira.

* "Sade Türkçe Kılavuzu". Türk Dil Kurumu Yayınları: 181. 16x12 boyunda, 206 sayfa, 5 lira.

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli elur

Beta
fazlı

KOMİLİ

TUVALET SABUNU

Daha iyi..Daha ucuz...

Sabun bitinceye kadar kokusu devam eder.

Necmi Komili Tel. 220752 İSTANBUL

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1960

İÇİNDEKİLER

Hırkanın Hikâyesi ve Meşhur Hırkalar	Seyfettin ŞİMŞEK
Türk Atasözleri Bibliyografyası	Cahit ÖZTELLİ
Havza'da Adlarla İlgili Gelenekler	Hasan NAMİ
Folklorcularımız: Eflâton Cem Güney	T.F.A.
Tık Tık Eden	Mehmet BAŞARAN
Şemsi Yastıman'ın Jübilesi	Bora HİNÇER
Şemsi Yastıman ve Kopuz	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Aşık Şemsi Yastıman ve Eserleri	İhsan HİNÇER
Konya'da Keçecilik	Mehmet ÖNDER
Bayburtlu Celâli'nin Şiirleri (VI)	Hikmet DİZDAROĞLU
Konya Atasözleri ve Deyimleri	Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ
Tanınmıyan Şairlerimiz: Şebinkarahisarlı Nuri	H. AKYÜZ
Elmalı'dan Masallar: Padişahın Kızı ile Uşağı Hüsnü YILDIZ	
Yastıman'ın Amerikan Kız Kolejindeki Konseri	

SAYI: 134

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFNİ KAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

